

บันทึก

เรื่อง ระเบียบการลาอุปสมบทของข้าราชการ

กระทรวงมหาดไทย รายงานว่าข้าราชการที่ลาหยุดราชการเพื่ออุปสมบทนั้น ตามกฎหมายแบ่งไว้เป็น ๒ จำพวก คือ

ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ซึ่งต้องนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาตก่อน

ข้าราชการชั้นต่ำกว่าสัญญาบัตร ซึ่งไม่ต้องนำความกราบบังคมทูลขอ พระบรมราชานุญาต

กระทรวงมหาดไทยเสนอว่า การแบ่งชั้นดังว่านี้ดูเป็นการขัดต่อระบอบการปกครองปัจจุบัน ซึ่งมีได้ถือว่ายศบรรดาศักดิ์เป็นเอกสิทธิ์อย่างใด และเสนอว่าควรให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเป็นผู้อนุญาตให้ลาได้สำหรับข้าราชการทั้งหลายเป็นระเบียบเดียวกันทั้งหมด

เมื่อกล่าวถึงกฎหมายที่ใช้ (มาตรา ๑๔ แห่งพระราชกำหนดใหม่ จ.ศ. ๑๑๖๐) ย่อมจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ข้าราชการใดได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ลาอุปสมบทได้นั้น การสมรสของข้าราชการผู้นั้นหาขาดไปเพราะการที่อุปสมบทเป็นภิกษุไม่ (ซึ่งตรงกันข้ามกับกฎหมายที่ใช้กันโดยปกติ) และภริยากับบุตรนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นราชธุระปกป้อง ในระหว่างที่ข้าราชการผู้นั้นอุปสมบท

การที่ยกเลิกกฎหมายเก่านี้จะถือว่าเพิกถอนบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นนี้ด้วยหรือไม่? กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อต่อไปจะให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของข้าราชการเป็นผู้อนุญาตได้โดยไม่ต้องนำความกราบบังคมทูลให้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตเช่นนี้แล้วจะถือว่าการสมรสเป็นอันตรายจากกันดังที่บัญญัติไว้สำหรับบุคคลอื่นทั่วไปทุก ๆ คนหรือไม่? (ซึ่งผลก็ย่อมจะต้องเป็นไปในตัวคือว่าภริยาเดิมและบุตรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะไม่พึงเป็นราชธุระปกป้องอีกต่อไป)

จะต้องทราบให้แน่นอนเสียก่อนว่า เมื่อได้ยกเลิกข้อแตกต่างกันอันกฎหมายที่มีอยู่เวลานี้ได้กำหนดไว้แล้ว ผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ การสมรสของข้าราชการสัญญาบัตรเป็นอันไม่ได้รับการยกเว้นอีกต่อไป คงให้การสมรสขาดจากกันทั้งหมดนั้นรัฐบาลรับรองว่าเป็นนโยบายที่ถูกต้องแล้ว หากมีเหตุผลอยู่ว่าจะไม่ให้ความแตกต่างในระหว่างชั้นก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องเอกสิทธิ์แล้วก็เห็นว่าเป็นการยากในอันที่จะให้ถือว่าการสมรสของข้าราชการชั้นสัญญาบัตรไม่ขาดจากกัน ส่วนสำหรับผู้อื่นจะให้ขาดจากกันเมื่อบุคคลทั้งสองจำพวกนี้ต่างก็ได้รับอนุญาตให้ลาอุปสมบทด้วยกันแล้ว

ตามนโยบายทั่วไป จำต้องระลึกถึงปัญหาดังกล่าวต่อไป

เข้าใจว่า กฎเกณฑ์ในทางพุทธศาสนานั้นไม่จำเป็นต้องขัดกับข้อความจริงที่วาทะที่มีภริยาแล้ว เมื่อไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุก็คงเป็นบุคคลที่มีภริยาอยู่แล้วนั่นเอง เพราะพระราชกำหนดใหม่ก็ยอมรับอยู่แล้วสำหรับบุคคลจำพวกหนึ่งซึ่งมีจำนวนมิใช่น้อยกล่าวคือ ข้าราชการสัญญาบัตร ซึ่งการสมรสหาขาดไปไม่ แต่ถ้าพระราชกำหนดใหม่ได้ถูกแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องข้าราชการสัญญาบัตรให้มีผลดังกล่าวแล้ว ก็หมายความว่าข้าราชการสัญญาบัตรจะต้องเข้าอยู่ในข้อบังคับทั่วไป กล่าวคือ ต้องขาดจากการสมรสเมื่ออุปสมบทเป็นภิกษุ

ถ้าเป็นดังนั้น ข้อบังคับทั่วไปสำหรับข้าราชการทั้งหมดตามพระราชกำหนดใหม่ (ที่จะแก้ไขใหม่) นี้ ก็คือการสมรสย่อมจะขาดจากกันไปในตัวเองโดยมิต้องคำนึงถึงยศบรรดาศักดิ์ นัยหนึ่งย่อมกล่าวได้ว่า ทั้งนี้ก็เป็นข้อบังคับใช้ทั่วไปสำหรับบุคคลอื่นๆ (ซึ่งมิใช่ข้าราชการ) นั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นอันว่าจะให้มีระเบียบเป็นอย่างเดียวกันทั้งหมด

แต่เรื่องนี้ก็เกี่ยวกับข้อบังคับในเรื่องการสมรสและหย่า ซึ่งมีบทบัญญัติไว้แล้วเหมือนกันในร่างบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเวลานี้เสนอไปยังสภาผู้แทนราษฎร ร่างบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มุ่งหมายตัดออกเสียโดยสิ้นเชิง ซึ่งบทบัญญัติใด ๆ อันมีผลเท่ากับให้มีไว้ในกฎหมาย ซึ่งการเพิกถอนการสมรสอันเป็นไปในตัว หรือ การขาดจากการสมรสโดยผลแห่งกฎหมาย (กล่าวคือได้เสนอปัญหาเรื่องนี้ไว้ตั้งแต่ในร่างขั้นต้นแล้ว) นโยบายข้างบนนี้ได้มีปรากฏอยู่แล้วในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมีย พ.ศ. ๒๔๗๓ มาตรา ๓๒ (การหย่านั้น ท่านว่าสำเร็จได้แต่โดยความยินยอมทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาลเท่านั้น) แต่บทบัญญัตินี้ยังไม่ได้บังคับให้ใช้ บทบัญญัติใด ๆ ที่เกี่ยวกับ การเพิกถอนการสมรสอันเป็นไปในตัว จึงเป็นอันงดไม่กล่าวถึงทั้งในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมีย พ.ศ. ๒๔๗๓ และร่างบรรพ ๕ จึงเป็นอันว่าเมื่อนำบทบัญญัติใหม่มาใช้บังคับแล้ว จะไม่มีการเพิกถอนการสมรสอันเป็นไปในตัวเลย การเพิกถอนการสมรสในกรณีที่บุคคลอุปสมบทเป็นภิกษุนั้น ในครั้งก่อนเป็นตัวอย่างที่สำคัญอันหนึ่งในเรื่อง การเพิกถอนการสมรสที่เป็นไปในตัว เรื่องจึงเป็นว่า เมื่อใช้บทบัญญัติใหม่แล้ว การอุปสมบทเป็นภิกษุจะไม่ทำให้การสมรสต้องเพิกถอนไป กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ที่มีภริยาอยู่แล้ว แลเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนา การสมรสของผู้นั้นก็ยังไม่ขาด (ซึ่งจะขาดก็ต่อเมื่อได้ทำการหย่าในภายหลัง)

นโยบายของกฎหมายที่จะออกใหม่ว่าด้วยการสมรส (คือการสมรสไม่ขาดจากกัน และนโยบายของพระราชกำหนดใหม่ที่จะแก้ไข (คือบรรดาการสมรสทั้งหลายย่อมจะขาดจากกัน โดยไม่มีการแตกต่างอย่างใด) นั้นดูเป็นการขัดอยู่

นอกจากนั้น เมื่อกล่าวในแง่ทางศาสนา ดูเหมือนว่าไม่มีข้อห้ามมิให้บุคคลที่ทำการสมรสแล้วบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา (เพราะเวลานี้ก็เห็นมีบุคคลจำพวกนี้บวชอยู่แล้ว) เมื่อเป็นเช่นนั้นจะต้องระลึกถึงฐานะของหญิงที่สามีไปบวช และทางศาสนาห้ามมิให้ร่วมประเวณีและอยู่ร่วมกันว่าจะต้องอยู่เปล่าเปลี่ยวเอกาเพียงใดนั้นบ้าง

ในชั้นนี้ยังไม่มีความเห็นแนะนำประการใดเกี่ยวกับทางที่จะตกลง เพราะทั้งนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับนโยบายโดยแท้ รัฐบาลคงต้องหยั่งทราบถึงความยุ่งยากและข้อขัดกันซึ่ง

อาจเกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากที่จะทำความตกลงนี้แล้ว จะเป็นการดีมาก ถ้ารัฐบาลจะวางนโยบาย
ลงไว้เสียให้เด็ดขาดและมีคำสั่งให้ปฏิบัติต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗